

Sygn. akt II Cz 322/14

POSTANOWIENIE

Dnia 24 marca 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

Przewodniczący: SSO Małgorzata Grzesik

Sędziowie SO Zbigniew Ciechanowicz

SO Sławomir Krajewski (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 24 marca 2014 roku w Szczecinie na posiedzeniu niejawnym

sprawy ze skargi dłużnika M. S. na czynność komornika sądowego przy Sądzie rejonowym w (...) J. P. w postaci postanowienia z dnia 26 sierpnia 2013 roku, w sprawie Km 22/13

z udziałem dłużnika S. S.

i wierzyciela egzekwującego T. K., wierzyciela hipotecznego (...) Banku (...) spółki akcyjnej w W.

oraz uczestnika Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w G.

na skutek zażalenia wierzyciela na postanowienie Sądu Rejonowego w Gryfinie z dnia 5 grudnia 2013 roku, w sprawie I Co 1168/13

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

a. w punkcie 1 oddalić skargę,

b. uchylić punkt 3,

II. zasądzić od dłużnik M. S. na rzecz wierzyciela T. K. kwotę 160 (sto sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 5 grudnia 2013 roku Sąd Rejonowy w Gryfinie zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, iż umorzył w sprawie prowadzonej przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gryfinie J. P. pod sygn. akt Km 22/13 z wniosku wierzyciela T. K. postępowanie egzekucyjne ze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu nr (...) położonego w G. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą nr (...), w części dotyczącej M. S. (I), a w pozostałej części oddalił wniosek M. S. o umorzenie postępowania egzekucyjnego; oddalił skargę w pozostałym zakresie (II) i zasądził od wierzyciela T. K. na rzecz dłużnik M. S. kwotę 177 zł tytułem kosztów postępowania.

W uzasadnieniu wskazał, iż M. S. wniosła skargę na czynność komornika sądowego w postaci postanowienia z dnia 26 sierpnia 2013 roku o oddaleniu jej wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego co do nieruchomości w postaci lokalu mieszkalnego położonego w G. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą nr (...). Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i uwzględnienie wniosku z 14 sierpnia 2013 roku co do częściowego umorzenia postępowania wobec ww. nieruchomości, a ponadto o zasądzenie od wierzyciela na rzecz dłużniczki kosztów postępowania według norm przepisanych.

Uzasadniając skargę zarzuciła, iż egzekucja z powyższego składnika majątku nie może się toczyć na podstawie znajdującego się w aktach sprawy tytułu wykonawczego, albowiem ograniczono w nim odpowiedzialność skarżącej do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego jej i małżonka – dłużnika S. S., natomiast ww. prawo nie jest składnikiem przedsiębiorstwa dłużnika. Stwierdziła, że wymienione mieszkanie nabyła wraz z mężem w 2008 roku wyłącznie w celach mieszkaniowych, które nieprzerwanie realizuje w tym lokalu do dnia dzisiejszego. Ujęcie tego mieszkania jako miejsca działalności gospodarczej dłużnika zostało dokonane jedynie w ramach spełnienia obowiązków ewidencyjnych przewidzianych w art. 25 ust. 1 pkt. 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej. Z uwagi na charakter działalności gospodarczej dłużnika, polegającej na pracach budowlanych związanych z instalacjami sanitarnymi, przedmiotowa działalność nie mogła być zresztą w tym lokalu faktycznie wykonywana, poza jedynie ewentualnym przechowywaniem dokumentacji. Wskazała, że rejestrując działalność gospodarczą przedsiębiorca nie musi okazywać tytułu prawnego do lokalu, który podaje jako miejsce wykonywania działalności, może zresztą podać kilka miejsc prowadzenia działalności gospodarczej i może w istocie wskazać dowolny adres lub kilka adresów wykonywania rzeczonyj działalności. Wpis w (...)nie może decydować o tym, czy wskazana nieruchomość wchodzi w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ kc.

W uzasadnieniu zaskarżonej czynności komornik sądowy J. P. nie przychylił się do skargi i wniósł o jej oddalenie. Komornik stwierdził, iż skarżąca uchybiła terminom procesowym, albowiem zawiadomienie w wszczęciu egzekucji z nieruchomości wraz z pouczeniem o treści art. 923¹ § 1 k.p.c. zostało jej doręczone w dniu 16 sierpnia 2012 roku w sprawie Km 69/12, następnie w sprawie Km 22/13 w momencie przyłączenia do egzekucji z nieruchomości w dniu 11 lutego 2013 roku; kolejno zaś zwrócił uwagę na moment wszczęcia egzekucji co do samej skarżącej, który nastąpił dnia 5 czerwca 2013 roku. Komornik stwierdził nadto, iż nie jest organem dowodowym, a w przypadku dokonywania czynności korzystał z domniemania prawdziwości danych. W przypadku złożenia wniosku przez wierzyciela o zajęcie nieruchomości oraz ustaleniu w księdze wieczystej, iż dłużnicy faktycznie są właścicielami nieruchomości na zasadach małżeńskiej wspólności majątkowej, a dłużnik ma siedzibę firmy pod adresem tejże nieruchomości, komornik przyjął domniemanie, że przedmiotowa nieruchomość faktycznie należy do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego. Komornik stwierdził, iż nie podejmuje czynności ustalających m.in. czy dłużnik wprowadził przedmiotową nieruchomość do ewidencji środków trwałych, czy amortyzuje zakupiony budynek, czy zakupiony budynek wykorzystuje do prowadzenia działalności gospodarczej (np. zawarł umowy, w których ustala miejsce wykonania umowy), czy obciąża koszty uzyskania przychodów z prowadzonej działalności gospodarczej wydatkami związanymi z utrzymaniem budynku, remontami tam przeprowadzonymi.

W świetle powyższych ustaleń Sąd uznał, że wywiedziona skarga była częściowo uzasadniona.

W pierwszej kolejności podkreślił, iż nie było podstaw, aby uznać, że skarżąca w jakikolwiek sposób uchybiła terminom. Skarga w niniejszej sprawie została wywiedziona w terminie przewidzianym w art. 767 § 4 kpc, złożono ją bowiem w dniu 4 września 2013 roku, dotyczyła zaś postanowienia komornika z 26 sierpnia 2013 roku, którego odpis doręczono pełnomocnikowi skarżącej w dniu 28 sierpnia 2013 roku. Przedmiotem skargi nie były wcześniejsze czynności komornika dokonane w zakresie wszczęcia egzekucji z nieruchomości w sprawie Km 69/12 jak i w sprawie Km 22/13 przeciwko dłużnikowi S. S., ani wszczęcia egzekucji z nieruchomości przeciwko dłużniczce M. S., lecz było nim oddalenie wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego z nieruchomości.

Jak wynika z pisma M. S. z 14 sierpnia 2013 roku, które zawierało wniosek oddalony w zaskarżonym postanowieniu, skarżąca jako podstawę prawną do umorzenia postępowania egzekucyjnego z nieruchomości wskazała art. 825 pkt 3 kpc. Nadto powołała się na regulację zawartą w art. 837 kpc.

Sąd stwierdził, iż egzekucja z opisanego na wstępie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego została wszczęta przez komornika na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 23 października 2012 r. zapadłego w sprawie o sygn. akt I C 1313/11 przeciwko S. S., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, w tym także postanowieniem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 5 kwietnia 2013 roku, w

sprawie o sygn. akt I Co 69/13 w klauzulę wykonalności także przeciwko małżonkowi dłużnika M. S. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków.

Sąd zwrócił uwagę, iż zgodnie z art. 803 kpc tytuł wykonawczy stanowi podstawę do prowadzenia egzekucji o całe objęte nim roszczenie i ze wszystkich części majątku dłużnika, chyba że z treści tytułu wynika co innego. W doktrynie wskazuje się, iż tytuł wykonawczy określa przedmiotowe i podmiotowe granice egzekucji. Niedopuszczalna jest egzekucja świadczeń, które nie są objęte tytułem wykonawczym i jednocześnie niedopuszczalne jest prowadzenie egzekucji na rzecz podmiotów niewskazanych w tym tytule lub przeciwko nim. Ograniczenie zakresu egzekucji, którą można prowadzić na podstawie tytułu wykonawczego, może wynikać z treści tytułu egzekucyjnego (art. 319 kpc, art. 1031 § 2 kc) lub treści tytułu wykonawczego (art. 787, 787¹-787², 792, 837 kpc). Zastrzeżenie takiego ograniczenia w tytule egzekucyjnym lub wykonawczym powoduje, iż egzekucja w zakresie przekraczającym to ograniczenie nie może się toczyć, a jeżeli została wszczęta, powinna być umorzona na podstawie art. 825 pkt 3 kpc, jako oczywiście sprzeczna z treścią tytułu wykonawczego.

Opisany powyżej tytuł wykonawczy, złożony do akt sprawy o sygn. Km 22/13, daje podstawę do wszczęcia i prowadzenia egzekucji o całe wymienione w nim roszczenie z całego majątku dłużnika S. S., a ponadto przeciwko M. S. jednakże wyłącznie z przedsiębiorstwa wchodzącego w skład ich majątku wspólnego.

Sąd zauważył, iż problem uprzednio sporny w doktrynie i orzecznictwie, jaki środek prawny przysługuje małżonkowi dłużnika, przeciwko któremu została nadana klauzula wykonalności, w przypadku skierowania egzekucji do składnika, który nie jest objęty majątkiem wspólnym, został rozstrzygnięty w najnowszym orzecznictwie przez przyjęcie, że w takiej sytuacji może on złożyć wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego w stosunku do zajętego przedmiotu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia (...)(...) Taki małżonek występuje w innej pozycji niż osoba trzecia, której rzecz została zajęta przez komornika, gdyż ta może dochodzić swojego prawa wyłącznie w drodze powództwa przeciwegzekucyjnego przewidzianego w art. 841 kpc. Pogląd ten również należy odnieść do przypadku, gdy sporne jest nie to, czy dane prawo wchodzi w skład majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka, lecz – czy wchodzi w skład przedsiębiorstwa.

Sąd zauważył, że z treści art. 825 kpc tudzież innych przepisów o postępowaniu egzekucyjnym nie wynika, by dłużnik był ograniczony jakimś terminem na złożenie wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego. Wniosek taki nie może zatem zostać uznany za spóźniony, jak to założył komornik.

Odrębna kwestia wynika z treści art. 923¹ § 1 i 2 kpc. Zgodnie z tymi przepisami tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do zajęcia nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego. Dalsze czynności egzekucyjne dopuszczalne są na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko obojgu małżonkom. Jeżeli małżonek dłużnika sprzeciwi się zajęciu, o sprzeciwie komornik niezwłocznie zawiadamia wierzyciela, który w terminie tygodniowym powinien wystąpić o nadanie przeciwko małżonkowi dłużnika klauzuli wykonalności pod rygorem umorzenia egzekucji z zajętej nieruchomości.

Z przepisów tych wynika, iż w pełni dopuszczalne jest wszczęcie egzekucji z nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego małżonków wyłącznie na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko jednemu z nich. Niedopuszczalne jest natomiast dalsze prowadzenie egzekucji z tej nieruchomości bez uzyskania przez wierzyciela tytułu wykonawczego uprawniającego do prowadzenia egzekucji przeciwko obojgu małżonkom. Umorzenie postępowania egzekucyjnego z nieruchomości, które zostało wszczęte na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego tylko przeciwko jednemu z małżonków, może nastąpić bądź to na podstawie art. 823 kpc (w razie nieprzedłożenia w ciągu roku od wszczęcia egzekucji z nieruchomości tytułu wykonawczego uprawniającego do prowadzenia egzekucji przeciwko obojgu małżonkom), bądź na podstawie art. 923¹ § 2 kpc, w zw. z art. 825 pkt 3 kpc (w razie nieprzedłożenia przez wierzyciela dowodu wystąpienia o nadanie przeciwko małżonkowi dłużnika klauzuli wykonalności w ciągu tygodnia od zawiadomienia go przez komornika o sprzeciwie małżonka dłużnika co do dalszego prowadzenia egzekucji).

Z akt egzekucyjnych Km 22/13 wynika, iż M. S. nie wniosła sprzeciwu wobec zajęcia przedmiotowej nieruchomości, a jedynie, już po wszczęciu przeciwko niej egzekucji, domagała się umorzenia postępowania egzekucyjnego. Obu tych czynności (sprzeciwu wobec zajęcia i wniosku o umorzenie egzekucji) nie można utożsamiać, a więc brak było podstaw do przyjęcia, iż w sprawie zastosowanie mógł znaleźć art. 923¹ § 2 kpc.

W tym kontekście wniosek skarżącej o umorzenie w postępowania egzekucyjnego był nieuzasadniony w odniesieniu do całości postępowania egzekucyjnego prowadzonego z ww. ograniczonego prawa rzeczowego. To bowiem mogło zostać wszczęte nawet bez uzyskania przez wierzyciela tytułu wykonawczego uprawniającego do prowadzenia egzekucji przeciwko obojgu małżonkom.

Jako niedopuszczalne natomiast Sąd uznał prowadzenie postępowania egzekucyjnego z ww. ograniczonego prawa rzeczowego w części, która dotyczyła samej skarżącej. W tej części podlegało ono umorzeniu na podstawie art. 825 pkt 3 kpc, albowiem w aktach sprawy Km 22/13 brak było tytułu wykonawczego, który uprawniałby do prowadzenia egzekucji z majątku M. S. innego niż ten, który stanowi składnik przedsiębiorstwa dłużnika. Składnik majątku wspólnego M. S. i S. S., co do którego skierowano egzekucję, nie wchodzi zaś w ocenę Sądu Rejonowego w skład przedsiębiorstwa dłużnika.

Zgodnie z art. 55¹ k.c. przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej. Przepis ten zawiera legalną definicję przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym, zważywszy zaś, iż wśród przepisów postępowania cywilnego, w tym przepisów dotyczących egzekucji, nie ma innej definicji przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 787¹ kpc, tę właśnie definicję należało przyjąć przy ustalaniu zakresu, w jakim uprawnia do egzekucji tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności na podstawie art. 787¹ kpc. Przepis ten koresponduje nadto z regulacją zawartą w art. 41 § 2 kro. W doktrynie wprost wskazuje się, w zakresie interpretacji tego ostatniego przepisu, iż odwołuje się on do przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym, o którym mowa w art. 55¹ k.c. (zob. (...), Komentarz do art.41 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, LEX 2013).

Wedle poglądów wyrażonych w doktrynie i orzecznictwie, przy ustalaniu, czy jakiś składnik majątku stanowi element przedsiębiorstwa, należy brać pod uwagę kryterium „zorganizowania”. Podkreśla się, iż okolicznością determinującą możliwość uznania określonego zespołu składników niematerialnych i materialnych za przedsiębiorstwo jest także ich zorganizowanie, żeby wspomniany zespół mógł służyć do prowadzenia działalności gospodarczej. Wskazuje się przy tym, że dla uznania zorganizowanego zespołu składników niematerialnych i materialnych za przedsiębiorstwo nie jest konieczne, aby ów zorganizowany zespół prowadził czynnie działalność gospodarczą, ale aby był jedynie zdolny do prowadzenia działalności tego typu. O przedsiębiorstwie można zatem mówić nie tylko wtedy, gdy jest ono czynne i aktywne gospodarczo, lecz także wtedy, gdy z różnych przyczyn zaniechano prowadzenia działalności gospodarczej, przy założeniu jednak, że pozostaje nadal w taki sposób zorganizowane, iż w każdym momencie istnieje możliwość jej podjęcia i prowadzenia bez konieczności dodatkowego organizacyjnego przygotowania. Wskazuje się, że zespół składników tworzących przedsiębiorstwo musi być swoiście zorganizowany, musi funkcjonować w określonym otoczeniu i musi być naznaczony pewnymi elementami, które zadecydują o tym, że będziemy mieli do czynienia z przedsiębiorstwem, a nie luźnym zbiorem składników niematerialnych i materialnych. Samo zebranie czy przestrzenne usytuowanie pewnych składników z reguły nie tworzy jeszcze przedsiębiorstwa. Z tego powodu przedsiębiorstwo nie jest jedynie sumą składników niematerialnych i materialnych wchodzących w jego skład, lecz samoistnym dobrem o wartości majątkowej. Dopiero czynnik organizacyjny oparty na kryterium funkcjonalności i celowości zestawienia składników pozwala uznać ten zespół za przedsiębiorstwo (por. (...), Komentarz do art. 55(1) kodeksu cywilnego, (...)2012 i literatura tam przywołana). W wyroku Sądu Najwyższego z dnia (...)(...) wyrażono pogląd, iż czynnikiem „konstytuującym” przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym (art. 55¹ kc) jest występowanie elementu organizacji oraz funkcjonalnego powiązania różnorodnych jego składników umożliwiających traktowanie przedsiębiorstwa jako pewną całość (zespół). Występowanie elementu organizacji pozwala odróżnić

przedsiębiorstwo od majątku, gdyż ten ostatni jest przedmiotem organizacji i stanowi jedynie zbiór elementów wchodzących w skład zorganizowanej całości jaką jest przedsiębiorstwo.

Sąd pierwszej instancji stanął na stanowisku, że omawiane kryterium powinno mieć decydujące znaczenie dla uznania, czy dany składnik majątku stanowi element przedsiębiorstwa. Byłoby tak wówczas, gdyby stwierdzić, że składnik ten jest funkcjonalnie zorganizowany z pozostałymi składnikami majątku przedsiębiorcy w sposób, który może służyć prowadzeniu działalności gospodarczej.

Sąd uznał za zasadne skierować sprawę w trybie art. 766 kpc na posiedzenie w celu wysłuchania stron. W oparciu o wysłuchanie wierzyciela T. K. Sąd ustalił, iż wierzyciel co prawda dwukrotnie spotykał się z dłużnikiem S. S. w lokalu przy ulicy (...) w związku z zawarciem umowy, z której wynikało zobowiązanie dłużnika, jednakże odbyło się to wyłącznie w przedpokoju. Wierzyciel nie dostrzegł, by dłużnik w ww. lokalu miał gabinet. Na ścianie budynku nie było szyldu. Wierzyciel uznał, że lokal ten to zwykły lokal mieszkalny. Stwierdził, że po zawarciu umowy spotykał się z dłużnikiem wyłącznie na budowie. Nadto wskazał, że dłużnik zajmował się wykonywaniem centralnego ogrzewania, kanalizacji, kładzeniem solarów. Dysponował garażem, w którym trzymał materiały potrzebne do wykonywania działalności, a resztę takich materiałów przywoził prosto ze sklepu na miejsce budowy.

Powyższe wyjaśnienia korespondowały w opisaney części z wyjaśnieniami skarżącej. Sąd zwrócił uwagę również na treść operatu szacunkowego uzyskanego w toku egzekucji, w tym na znajdującą się w niej dokumentację fotograficzną. Nie sposób dostrzec na nich, aby przedmiotowy dla sprawy lokal mieszkalny był przystosowany w jakimkolwiek stopniu do prowadzenia w nim działalności gospodarczej.

Aby uznać powyższy składnik majątku za element przedsiębiorstwa (...), Sąd musiałby dysponować materiałem dowodowym pozwalającym przyjąć, że ww. lokal mieszkalny stanowił z pozostałymi składnikami niematerialnymi i materialnymi majątku dłużnika całość funkcjonalnie zorganizowaną dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej. Mogłoby to nastąpić wówczas, gdyby stwierdzić, że lokal w jakiegokolwiek części został ku temu przystosowany, np. gdyby dłużnik tak go zorganizował, aby móc przyjmować tam klientów, prowadzić rozmowy, zawierać umowy. Fakt, iż dłużnik zawierał umowę z wierzycielem w przedpokoju, raczej o tym nie świadczy. Również w oparciu o wyjaśnienia wierzyciela nie sposób było przyjąć, że dłużnik w jakikolwiek inny sposób niż opisany powyżej zorganizował lokal w celu wykorzystania w działalności gospodarczej, chociażby aby przebudował go tak, że służył mu za magazyn na narzędzia potrzebne do wykonywania działalności, tudzież na wykorzystywane w trakcie prac hydraulicznych materiały budowlane, albo np. na pracownię.

W ocenie Sądu Rejonowego nie sposób przyjąć, że o zakwalifikowaniu lokalu mieszkalnego jako składnika przedsiębiorstwa powinien tylko świadczyć ten fakt, iż dłużnik w pewnym stopniu wykonywał w tym lokalu działalność gospodarczą. Takie wykonywanie działalności mogło bowiem polegać chociażby na składaniu zamówień na materiały budowlane (telefonicznie czy przez internet), ewentualnie na telefonicznych bądź internetowych rozmowach z kontrahentami. Takie czynności dłużnik niewątpliwie mógł czynić również u siebie w domu nawet w przypadku, gdyby posiadał odrębną nieruchomość przeznaczoną do prowadzenia działalności gospodarczej. Mogło się również zdarzać, że do dłużnika do domu mieszkalnego przychodzili klienci, tudzież że do domu mieszkalnego dzwonili. Powyższe w pewnym sensie dotyczyłoby wykonywania działalności gospodarczej, jednakże nie oznaczałoby, że dom mieszkalny, w którym takie czynności miałyby miejsce, stał się automatycznie poprzez to składnikiem przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym. Fakt, iż czynności związane z prowadzeniem działalności gospodarczej są wykonywane w danym miejscu, nie może jeszcze oznaczać, że miejsce to staje się funkcjonalnie zorganizowane z innymi składnikami przedsiębiorstwa w sensie, do którego odnosi się art. 55¹ kc.

Dokonując oceny skargi Sąd wskazał, że brał pod uwagę argumentację wierzyciela wyrażoną w odpowiedzi na wniosek dłużniczki o umorzenie postępowania, która została zawarta w piśmie złożonym do akt egzekucyjnych jeszcze przed wydaniem przez komornika zaskarżonego postanowienia. Sąd uznał, iż akcentowana tam treść wpisu w (...), świadcząca o tym, że ww. lokal jest miejscem wykonywania działalności gospodarczej przez dłużnika, nie przesądza jeszcze o uznaniu, że spółdzielcze własnościowe prawo do tego lokalu stanowi składnik przedsiębiorstwa. Oznaczenie

miejsca i adresu zamieszkania przedsiębiorcy oraz adresu, pod którym jest wykonywana działalność gospodarcza, są – stosownie do art. 25 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej – koniecznymi elementami wpisu w ewidencji działalności gospodarczej. Osoba, która zamierza zgłosić prowadzenie działalności, obowiązana jest podać adres głównego miejsca wykonywania działalności niezależnie od tego, czy jest właścicielem nieruchomości, którą dla prowadzenia działalności może wykorzystywać. Domniemaniem przewidzianym w art. 33 ww. ustawy jest objęta treść wpisu, a więc – w omawianym zakresie – fakt, iż dłużnik wykonywał działalność gospodarczą pod adresem, pod którym zamieszkiwał i którego dotyczy sprawa. Wpis powyższego adresu nie może sam w sobie oznaczać, iż lokal mieszkalny pod tym adresem stanowi element zorganizowanej funkcjonalnie całości służącej do prowadzenia działalności gospodarczej, a więc że jest składnikiem przedsiębiorstwa dłużnika. Pojęcia „miejsce wykonywania działalności” oraz „przedsiębiorstwo” w rozumieniu art. 55¹ kc nie są tożsame. Fakt, iż zazwyczaj jest tak, że miejscem wykonywania działalności gospodarczej bywa nieruchomość stanowiąca składnik przedsiębiorstwa (np. lokal użytkowy, w którym świadczy się usługi), nie oznacza, że pomiędzy oboma powyższymi pojęciami należy postawić znak równości. Art. 33 ww. ustawy nie tworzy zatem takiego domniemania, które w niniejszej sprawie przerzucałoby na skarżącą ciężar udowodnienia, że powyższy lokal mieszkalny nie został zorganizowany w celu prowadzenia w nim działalności gospodarczej przez dłużnika.

Dalej Sąd zaznaczył, iż nie sposób wprost przełożyć argumentacji zawartej w uzasadnieniu przywołanego w skardze wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w G.z dnia (...) na realia sprawy, albowiem ocena tam dokonana dotyczyła odmiennych kwestii, związanych z obowiązkiem podatkowym, a więc zasad rządzących organizacją pracy organów podatkowych i postępowaniem w przedmiocie kontroli podatkowej. Sąd w postępowaniu cywilnym nie dysponuje takimi środkami, z jakich mogą korzystać organy podatkowe w świetle art. 281 i następne ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa. Nie mogąc skorzystać z takich środków sąd nie miał możliwości, aby ustalać z urzędu, czy dłużnik – jak to wskazywano w ww. orzeczeniu – wprowadził spółdzielcze własnościowe prawo do przedmiotowego lokalu do ewidencji środków trwałych, czy je amortyzował, czy obciążał koszty uzyskania przychodów z prowadzonej działalności gospodarczej wydatkami związanymi z utrzymaniem lokalu, remontami tam przeprowadzanymi czy też modernizacją. Powyższe wymagałoby wglądu w dokumentację księgową oraz wiedzy specjalistycznej z zakresu księgowości.

Nadto Sąd wskazał, iż postępowanie ze skargi na czynność komornika jest jednym z postępowań w sprawach cywilnych, w tych zaś obowiązuje zasada, że to strona powinna wskazywać dowody na poparcie korzystnych dla niej okoliczności faktycznych (art. 3 kpc, art. 232 kpc, które należy odpowiednio stosować w myśl art. 13 § 2 kpc). Nie sposób skarżącą obciążać obowiązkiem wykazania negatywnych faktów, iż przedmiotowy dla sprawy lokal mieszkalny nie był zorganizowanym składnikiem przedsiębiorstwa dłużnika. Jeżeli lokal był w jakimkolwiek stopniu zorganizowany w taki sposób, aby odpowiadał definicji przewidzianej w art. 55¹ kc, to, wobec zaprzeczenia skarżącej, fakt ten obowiązany był wykazać wierzyciel.

Skoro ustawodawca w obowiązującym stanie prawnym, interpretowanym zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym ostatecznie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia (...), przyjął, że ustalenie faktu, czy dany składnik wchodzi w skład majątku, co do którego może się toczyć egzekucja, w związku ze złożonym przez małżonka dłużnika, wobec którego została nadana klauzula wykonalności, wnioskiem o umorzenie postępowania egzekucyjnego, przyjąć trzeba, że w ramach postępowania egzekucyjnego mogłoby się odbyć postępowanie dowodowe co do tej właśnie okoliczności. W doktrynie podkreśla się, iż podmiotem zobowiązanym do wskazania majątku dłużnika, z którego może być prowadzona egzekucja, jest wierzyciel egzekwujący. Powinien to uczynić już we wniosku o wszczęcie egzekucji, określając dokładnie składniki majątku dłużnika, do których zamierza skierować egzekucję. Odmienna i wyjątkowa sytuacja wydaje się dotyczyć egzekucji wszczętej na żądanie sądu (art. 796 § 2) lub uprawnionego organu (art. 796 § 3), gdyż zgodnie z § 36 r.c.k. w sprawach wszczętych z urzędu lub na żądanie uprawnionego organu komornik obowiązany jest przeprowadzić z urzędu wszelkie dochodzenia oraz podjąć inne niezbędne czynności, które zapewniają szybko i skuteczną realizację roszczenia, a zatem również doprowadzić do ujawnienia składników majątku dłużnika, z których może być prowadzona egzekucja (tak (...), Komentarz do art.7971 Kodeksu postępowania cywilnego, LEX 2012).

Sąd Rejonowy nie znalazł podstaw, aby z urzędu prowadzić w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe, mające na celu ustalić, czy ww. prawo stanowiło składnik przedsiębiorstwa dłużnika. Rozstrzygając sprawę bazował więc na materiale dowodowym zgromadzonym w aktach niniejszej sprawy oraz w aktach egzekucyjnych Km 22/13. W celu wysłuchania wierzyciela i skarżącej oraz umożliwienia im złożenia wyjaśnień i ewentualnego naprowadzenia wniosków dowodowych sąd wyznaczył posiedzenie, pomimo czego żadne wnioski dowodowe nie zostały złożone. Wyjaśnienia tak wierzyciela jak również skarżącej przekonują raczej o tym, iż ww. lokal mieszkalny nie został w taki sposób zorganizowany, aby służył prowadzeniu działalności gospodarczej przez dłużnika. M. S. przedstawiła wnioski dowodowe na poparcie okoliczności, iż przedmiotowe dla sprawy prawo rzeczowe zostało nabyte w celach mieszkaniowych, wynika to bowiem z załączonej do skargi umowy kredytu. Nabycie prawa nastąpiło ze środków pochodzących z kredytu zaciągniętego wspólnie przez dłużnika, skarżącą oraz jej rodziców. Nie sposób przyjąć, by prawo to zostało nabyte na poczet środków trwałych przedsiębiorstwa dłużnika. Nie ma również dowodów, aby przyjąć, że do takich środków trwałych zostało następnie włączone. W świetle tego materiału dowodowego, którym dysponował sąd, nie sposób było przyjąć, że powyższe ograniczone prawo rzeczowe stanowiło składnik przedsiębiorstwa dłużnika w znaczeniu przedmiotowym określonym w art. 55¹ kc.

Mając na uwadze ogół powyższych okoliczności Sąd orzekł jak w punkcie 1 i 2 sentencji postanowienia, uznając za uzasadnione umorzenie postępowania egzekucyjnego z ww. ograniczonego prawa rzeczowego na podstawie art. 825 pkt 3 kpc tylko w części, która dotyczyła skarżącej M. S.. Postępowanie egzekucyjne z ww. prawa wszczęte przeciwko dłużnikowi na warunkach określonych w art. 923¹ § 1 kpc nie podlegało umorzeniu, albowiem małżonka dłużniczka nie sprzeciwiła się zajęciu w sposób przewidziany w art. 923¹ § 2 kpc, nie upłynął jeszcze termin do umorzenia egzekucji z mocy prawa przewidziany w art. 823 kpc, w którym to wierzyciel powinien przedłożyć tytuł wykonawczy uprawniający do prowadzenia egzekucji w sprawie Km 22/13 z całego majątku wspólnego (a nie tylko z przedsiębiorstwa).

Sąd wskazał jeszcze, że zgodnie z art. 826 kpc umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, lecz nie pozbawia wierzyciela możliwości wszczęcia ponownej egzekucji, chyba że z innych przyczyn egzekucja jest niedopuszczalna. Skutkiem zapadłego rozstrzygnięcia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego w części dotyczącej skarżącej, który powstałby w przypadku uprawomocnienia się niniejszego postanowienia, byłoby uchylenie z mocy prawa na podstawie art. 826 kpc tych czynności egzekucyjnych, które zostały dokonane w toku tego postępowania, a więc przede wszystkim opisu i oszacowania. Niniejsze rozstrzygnięcie pozostaje natomiast bez wpływu na skutki zajęcia ww. prawa w sprawie Km 22/13 przewidziane w art. 930 kpc, jako że zajęcie (związane z przyłączeniem się do egzekucji) mogło nastąpić mimo istnienia okoliczności, które uzasadniały umorzenie egzekucji w ww. części, co omówiono powyżej.

W punkcie 3 sentencji postanowienia sąd na podstawie art. 100 kpc, w zw. z art. 13 § 2 kpc orzekł o kosztach niniejszego postępowania. Sąd uznał, iż skarga w dominującym zakresie, albowiem w części dotyczącej umorzenia postępowania egzekucyjnego wobec samej skarżącej, została uwzględniona. Dlatego sąd w całości przyznał od wierzyciela zwrot wszelkich kosztów poniesionych przez skarżącą w związku z niniejszym postępowaniem. Na koszty te złożyła się opłata sądowa od skargi w kwocie 100 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł oraz wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika w kwocie 60 zł ustalone na podstawie § 10 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Zażalenie na powyższe postanowienie wywiódł wierzyciel zaskarżając postanowienie w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punktach 1 i 3, wniósł o jego uchylenie w tej części i oddalenie wniosku dłużniczki M. S. w całości, zasądzenie od dłużniczki na rzecz wierzyciela kosztów postępowania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

Zdaniem skarżącego, zaskarżone postanowienie wydane zostało z naruszeniem art. 825 pkt 3 kpc, art. 787 kpc oraz art. 55¹ kc.

Sąd wydając zaskarżone postanowienie bezzasadnie uznał, że spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w G. przy ul. (...) nie wchodzi w skład przedsiębiorstwa prowadzonego przez dłużnika S. S. i tym samym nie może być z niego prowadzone postępowanie egzekucyjne na podstawie tytułu wykonawczego przeciwko małżonce dłużnika M. S.. W przedmiotowej sprawie bezsporne jest bowiem prawo do lokalu zostało nabyte w trakcie trwania małżeństwa i wchodzi w skład przedsiębiorstwa dłużnika, zatem rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie jest zasadne. Sąd I instancji bezpodstawnie przyjął, że fakt, iż umowa z wierzycielem podpisana została w przedpokoju, a nie w innym pomieszczeniu dłużnika i fakt, iż wierzyciel nie dostrzegł, by w lokalu dłużnika znajdował się jego gabinet przesądza, iż lokal nie wchodził w skład przedsiębiorstwa dłużnika. Stanowisko to nie jest zasadne, należy mieć tu na uwadze, że charakter świadczonych przez dłużnika usług w zakresie realizacji projektów budowlanych oraz prac wykonanych na rzecz wierzyciela wymagał wykonania czynności wstępnych, których wykonanie na placu budowy nie było możliwe - m.in. wykonania projektu ogrzewania solarnego (wykonał je dłużnik), szkicu instalacji, jak również zamówienia materiałów, sporządzenie kosztorysu. Tego typu prac nie wykonuje się ani na placu budowy ani w garażu, w którym przechowywane były materiały budowlane. Dodatkowo skarżący wskazał, że tego typu prace dłużnik wykonywał na rzecz wielu aktualnych jego wierzycieli. Dłużnik nie prowadził działalności gospodarczej w zakresie prostego wykonania prac fizycznych takich jak malowanie czy ułożenie glazury. Przedmiot działalności dłużnika stanowiły prace specjalistyczne, przed wykonaniem których dłużnik musiał sporządzić projekt i kosztorys, a te prace wymagają pomieszczenia biurowego, urządzeń liczących, komputera i drukarki. Wskazanie siedziby przedsiębiorstwa w tym lokalu nie stanowiło w przedmiotowej sprawie jedynie wykonania obowiązku ewidencyjnego - w tym lokalu faktycznie znajdowała się siedziba przedsiębiorstwa dłużnika. Fakt, że w 2008 roku prawo do lokalu nabyte zostało w celach mieszkaniowych nie ma tu zatem znaczenia, wobec późniejszego jego wykorzystywania oraz wskazania siedziby przedsiębiorstwa w tym właśnie miejscu. Nie ma również znaczenia, z jakich środków prawo to zostało nabyte, skoro za wiedzą i zgodą dłużniczki wykorzystywane było dla celów przedsiębiorstwa dłużnika i wchodziło w jego skład.

Lokal ten funkcjonalnie był tak zorganizowany, by stanowił składnik przedsiębiorstwa. W tym lokalu dłużnik zbierał zamówienia na świadczone usługi, zamawiał materiały, przechowywał szkice i projekty oraz je wykonywał. Fakt wykonywania pewnych czynności poza lokalem na placu budowy nie może zdaniem wierzyciela przesądzać o pozbawieniu prawa do lokalu statusu składnika przedsiębiorstwa.

Rozstrzygnięcie Sądu I instancji uznać należy zatem za naruszające art. 825 kpc i art. 55¹ kc. Materialne składniki przedsiębiorstwa to: własność nieruchomości i ruchomości oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości i ruchomości (art. 55¹ pkt 2), prawa wynikające z umów najmu lub dzierżawy nieruchomości i ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych (art. 55¹ pkt 3). To czy zostały one dla celów podatkowych ujęte w ewidencji środków trwałych nie ma tu znaczenia. Istotne jest faktyczne wykorzystanie składników przedsiębiorstwa w prowadzonej działalności gospodarczej, a bezsporne jest w przedmiotowej sprawie, że dłużnik lokal położony w G. przy ul. (...) dla celów prowadzonej działalności wykorzystywał, co potwierdzone zostało w toku postępowania.

Sąd opierając swoje rozstrzygnięcie na znajdującym się w aktach sprawy operacie szacunkowym lokalu nie wziął pod uwagę i tej okoliczności, że dłużnik posiadający zadłużenie przewyższające znacznie jego majątek na początku 2013 roku, zagrożony odpowiedzialnością karną za świadome doprowadzenie do niewypłacalności wyjechał z Polski, uciekając również przed wierzycielami, nie podając nikomu miejsca swojego pobytu. W lokalu pozostawił dłużniczkę z dziećmi i tym samym stan lokalu widoczny na załączonych do operatu zdjęciach, na które powołał się Sąd I instancji, jest inny od tego, jaki był w okresie, gdy dłużnik prowadził w nim aktywnie działalność gospodarczą.

W odpowiedzi na zażalenie M. S. wniosła o utrzymanie zaskarżonego postanowienia w mocy, a tym samym oddalenie zażalenia oraz zasądzenie od wierzyciela na rzecz skarżącej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się zasadnym, choć zasadniczo z innych powodów, niż wskazane w jego treści.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że Sąd Rejonowy trafnie uznał, że w okolicznościach sprawy nie było podstaw do przyjęcia, że przedmiotowe spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu stanowi składnik przedsiębiorstwa dłużnika S. S., w rozumieniu art. 55¹ kc.

W tej kwestii Sąd Odwoławczy podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia i przeprowadzone w ich świetle rozważania prawne. Nie zachodzi, przeto konieczność i potrzeba powielania tychże wywodów (vide: wyrok SN z (...))

Przeciwko zasadności aktualnie analizowanej konstatacji nie mogą przemawiać zarzuty podniesione w zażaleniu skarżącego, które sprowadzają się do eksponowania kwestii, które zostały już uwzględnione i prawidłowo przeanalizowane przez Sąd Rejonowy.

Nie można zwłaszcza założyć, że zasadą jest, że każde przedsiębiorstwo musi ze swej istoty posiadać biuro i wyodrębniony w tym celu lokal. Co więcej całokształt okoliczności sprawy wskazuje, że przedmiotowy lokal co do wyposażenia i przeznaczenia posiada charakter typowo mieszkalny i w ten sposób był i jest wykorzystywany przez rodzinę dłużnika.

Powyzsza okoliczność nie mogła jednakże w obecnym stanie sprawy stanowić podstawy do umorzenia postępowania egzekucyjnego w stosunku do tego prawa do lokalu tak w całości, jak i w części.

Uwzględnienia tu wymaga, że analizowane spółdzielcze prawo do lokalu jest objęte wspólnością ustawową małżeńską dłużnika i jego małżonki M. S..

Zgodnie z treścią art. 923¹ § 1 kpc tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do zajęcia nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego. Dalsze czynności egzekucyjne dopuszczalne są na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko obojgu małżonkom. § 2 tego art. głosi, że jeżeli małżonek dłużnika sprzeciwi się zajęciu, o sprzeciwie komornik niezwłocznie zawiadamia wierzyciela, który w terminie tygodniowym powinien wystąpić o nadanie przeciwko małżonkowi dłużnika klauzuli wykonalności pod rygorem umorzenia egzekucji z zajętej nieruchomości.

W razie sprzeciwu małżonka dłużnika koniecznym jest tutaj każdorazowe sformułowanie przez komornika zawiadomienia wierzyciela w powyższym trybie, od doręczenia którego wierzycielowi rozpoczyna bieg tygodniowy termin do wystąpienia o nadanie klauzuli wykonalności, w trybie art. 787 kpc.

W okolicznościach sprawy Sąd Rejonowy bezzasadnie uznał, że małżonek dłużnika M. S. nie złożyła sprzeciwu od zajęcia spornego prawa do lokalu.

Sprzeciw taki nie musi zostać złożony w jakichś szczególnych terminie i formie, a zwłaszcza w piśmie tak zatytułowanym. Owo sprzeciwienie się zajęciu może z powodzeniem mieć miejsce również we wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego.

W sprawie Km 22/13 Komornik w piśmie z dnia 5 czerwca 2013 roku ponownie zawiadomił ww. o przyłączeniu się do egzekucji z przedmiotowego spółdzielczego prawa do lokalu, tym razem wskazując, że odnosi się to do składnika majątkowego objętego wspólnością majątkową małżeńską. W piśmie tym odwołano się do treści art. 923¹ § 1 kpc.

Małżonek dłużnika we wniosku o umorzenie postępowania z dnia 14 sierpnia 2013 roku wprost odwołał się do ww. zawiadomienia oraz zakwestionował możliwość prowadzenia egzekucji do tego spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu.

Komornik nie dokonał jednak opisanego powyżej zawiadomienia wierzyciela o sprzeciwie wniesionym przez małżonka dłużnika.

Wymogu takiego nie spełnia pismo komornika z dnia 19 sierpnia 2013 roku, w którym wierzyciel, który wówczas nie był jeszcze reprezentowany przez pełnomocnika zawodowego, został poinformowany jedynie o złożeniu przez małżonka dłużnika wniosku z dnia 14 sierpnia 2013 roku o umorzenie postępowania i bez jakiegokolwiek odwołania się do treści art. 923¹ kpc, zobowiązany do ustosunkowania się do tego wniosku pod rygorem przyjęcia, że go nie uznaje.

Stąd do chwili działania przez Komornika owego zawiadomienia nie można uznać, że rozpoczął bieg tygodniowy termin do złożenia przez wierzyciela wniosku o nadanie klauzuli wykonalności w trybie art. 787 kpc i dalej, aby zaistniała podstawa do umorzenia postępowania w zakresie przedmiotowego prawa do lokalu, unormowana w art. 923¹ § 2 kpc.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że nie jest możliwe prowadzenie egzekucji co do przedmiotowego prawa do lokalu jedynie w stosunku do dłużnika, już choćby ze względu na bezudziałową (łączną) wspólność tego prawa, jakie przysługuje małżonkom M. i S. S..

Zgodnie z art. 42 kr i op wierzyciel małżonka nie może w czasie trwania wspólności ustawowej żądać zaspokojenia z udziału, który w razie ustania wspólności przypadnie temu małżonkowi w majątku wspólnym lub w poszczególnych przedmiotach należących do tego majątku.

Zresztą nawet w sytuacji, gdyby owa wspólność ustawowa ustalała i tak nie jest możliwym prowadzenie egzekucji do udziału w danym przedmiocie majątkowym, który wchodzi w skład majątku wspólnego. W wyroku z dnia 7 marca 2013 roku (I ACa 838/12, LEX nr 1344227) Sąd Apelacyjny w(...) trafnie wywiódł, że powinno się dokonać podziału majątku wspólnego, przed momentem skierowania egzekucji przez wierzyciela, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, do przedmiotów nim objętych, choćby już po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej na skutek orzeczenia rozwodu. Po zniesieniu wspólności ustawowej majątek dotychczas wspólny małżonków stanowi masę, do której stosuje się przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych z uwzględnieniem przepisów o dziale spadku, a zaspokojenie wierzyciela z przedmiotu należącego do takiej masy podlega ograniczeniom (por. art. 912 kpc).

Mając na uwadze wszystko powyższe, na podstawie art. 386 § 1 kpc, w zw. z art. 397 § 2 kpc i art. 13 § 2 kpc, orzeczono jak w punkcie I sentencji postanowienia.

Orzeczenie o kosztach postępowania skargowego zapadło na podstawie art. 108 § 1 kpc i art. 98 § 1 i 3 kpc, w zw. z art. 99 kpc, przy uwzględnieniu konieczności uznania małżonka dłużnika M. S. za przegrywającą to postępowanie i wysokości jego kosztów poniesionych przez wierzyciela, w postaci opłaty od zażalenia i wynagrodzenia pełnomocnika procesowego, w stawce minimalnej.

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)